

תנ"ך

לבתי ספר דתיים

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעתיים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה:

בשאלון זה עליך לענות על חמש שאלות סך הכול (לכל שאלה 20 – נקודות):
שתי שאלות מנושא א – "הגמול" (חובה) ועוד שלוש שאלות מנושאים ב-ד לבחירתך.

נושא א – הגמול (פרקי איוב)	–	(20×2)	–	40	נקודות
נושא ב – דמויות מופת	}	(20×3)	–	60	נקודות
נושא ג – "ארבעה נביאים שנתנבאו באותו הפרק"					
נושא ד – פרשנות רש"י ורמב"ן					
סה"כ	–		–	100	נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: תנ"ך שלם בלי פירושים.

ד. הוראות מיוחדות: קרא בעיון את הוראות הבחירה, וענה על פי ההוראות.

כתוב במחברת הבחינה בלבד. רשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

נושא א – הגמול (פרקי איוב) – חובה

עליך לענות על שתיים מן השאלות 1-3 (לכל שאלה – 20 נקודות).

1. תהלים, מזמור ע"ג

א. (1) בפסוקים ב'-ג' ובפסוקים י"ג-י"ד משורר תהלים מתאר את הספקות הגורמים לערעור האמונה שלו בה'.

מהו הספק לפי פסוקים ב'-ג', ומהו הספק לפי פסוקים י"ג-י"ד?

(2) על פי פסוקים י"ז-כ"ח, לאחר שהגיע המשורר אל "מקדשי אל", ספקותיו מתיישבים.

הסבר כיצד מתיישב אחד מן הספקות.

(8 נקודות)

ב. עיין בפסוק א' ובפסוק כ"ח.

(1) מהו הדמיון בין דברי המשורר בשני הפסוקים, ומהו ההבדל בין דברי המשורר בשני הפסוקים?

(2) על פי תוכן המזמור, הסבר את התהליך שעבר המשורר מתחילת המזמור ועד לחתימתו.

(7 נקודות)

ג. עיין בתהלים, צ"ב, פסוקים ז'-י'.

ציין שתי נקודות דמיון בין מזמור זה ובין דברי המשורר במזמור ע"ג. בסס את תשובתך על הפסוקים.

(5 נקודות)

2. איוב, פרק ג'

א. (1) "לְגַבְרֵי אֲשֶׁר דָּרְכוּ נִסְתָּרָה וַיִּסָּף אֱלֹהֵי בְעָדוֹ" (פסוק כ"ג).

הסבר את טענתו של איוב על פי פסוק זה.

(2) השטן טוען: "הֲלֹא אֵת שְׁכֶתְךָ בְּעָדוֹ וּבְעָד בֵּיתוֹ וּבְעָד כָּל אֲשֶׁר לוֹ מִסְבִּיב" (פרק א', פסוק י').

ציין נקודת דמיון אחת בין טענתו של השטן ובין טענתו של איוב שבתת-סעיף (1), והסבר מהו ההבדל בין הטענות האלה.

(8 נקודות)

ב. עיין באיוב, פרק א', פסוק י"א.

השטן טוען: "וְאֹלָם שָׁלַח נָא יְדָךְ וְגַע בְּכָל אֲשֶׁר לוֹ אִם לֹא עַל פְּנֵיךָ יִבְרָכְךָ".

(1) "וְאֹלָם שָׁלַח נָא יְדָךְ וְגַע בְּכָל אֲשֶׁר לוֹ" – האם התקיימו דברים אלה? נמק את תשובתך.

(2) "אִם לֹא עַל פְּנֵיךָ יִבְרָכְךָ" – האם התקיימו דברים אלה? נמק את תשובתך.

(7 נקודות)

ג. עיין ביונה, פרק ד', פסוק ג'.

"וַעֲתָה ה' קַח נָא אֶת נַפְשִׁי מִמֶּנִּי כִּי טוֹב מוֹתִי מִחַיִּי".

הסבר מהו הדמיון בין דברי יונה ובין דברי איוב שבפרק ג'. בסס את תשובתך על שני פסוקים מאיוב, פרק ג'.

(5 נקודות)

3. איוב, פרק ו'

א. עיין בפסוקים א'-ד'.

"עַל כֵּן דָּבַרְתָּ לְעוֹ" (פסוק ג').

(1) בעקבות מה "לְעוֹ" (=התפרצו בחריפות) דברי איוב?

(2) כיצד הדימוי שבפסוק ד' מחזק את דבריו של איוב בפסוקים ב'-ג'?

(7 נקודות)

ב. עיין בפסוקים ה'-י'.

(1) בפסוקים ה'-ו' איוב שואל שאלות רטוריות.

הסבר מה איוב רוצה לבטא באמצעות השאלות שבפסוק ה' ומה הוא רוצה לבטא באמצעות השאלות

שבפסוק ו'.

(2) עיין בפסוק י'.

על פי פסוק זה, הסבר מהי הנחמה של איוב.

(8 נקודות)

ג. עיין בפסוקים ט"ו-כ"א. בפסוקים אלו מובאים משל נחל האכזב והנמשל שלו.

"כִּי עֲתָה הֵייתֶם לוֹ תִרְאוּ וְתִירְאוּ" (פסוק כ"א).

רש"י: "כי עתה הייתם לו' – הייתם נמשלים לאותו נחל".

ראב"ע: "כי עתה הייתם לו' – למקום [לה'], כאשר ראיתם החתת שהביא עליי ותיראו".

הסבר את טענת איוב שבפסוק כ"א, לפי כל אחד מן הפירושים. (5 נקודות)

עליך לענות על שלוש שאלות מנושאים ב-ד לבחירתך.

נושא ב – דמויות מופת (לכל שאלה – 20 נקודות)

עליך לענות על שלוש מן השאלות 4-9 (לכל שאלה – 20 נקודות).

4. אלישע**א.** עיין במלכים ב, פרק ד', פסוקים א'-ז'.

- (1) לפי פירוש שלמדת, כתוב מיהי האישה המתוארת בפסוק א', ותאר את הנסיבות שהובילו למצוקתה הכלכלית.
- (2) מדוע שאל הנביא את האישה "מה יש לך בבית" (פסוק ב')?
- (8 נקודות)

ב. עיין במלכים ב, פרק ד', פסוקים ח'-ל"ז.

- (1) "וְשָׁם אִשָּׁה גְדוֹלָה" (פסוק ח').
על פי המלבי"ם, האישה מכונה "גדולה" כי מעשיה טובים.
על פי פסוקים ח'-ל"ז, ציין שני מעשים טובים שעשתה האישה.
- (2) מדוע סגר אלישע את הדלת לפני שהתפלל (פסוק ל"ג)? ציין סיבה אחת על פי מה שלמדת.
- (7 נקודות)

ג. "וַתַּעַל וַתִּשְׁכַּבְהוּ עַל מִטַּת אִישׁ הָאֵלֶּהֶם וַתִּסְגֹּר בַּעֲדוֹ וַתִּצַּא" (פסוק כ"א).

מלבי"ם: "והינה סיפר בזה גם כן ביטחון השונמית, שלא עשתה לו שום רפואה עד מותו, ולא השכיבתו על מיטה וערש דווי עד אחר מותו בביטחונה על דבר הנביא. וגם אחרי מותו לא צעקה ולא הודיעה גם לבעלה רק השכיבתו על מיטת הנביא."

- (1) לפי המלבי"ם, מהי המידה שבאה לידי ביטוי בהתנהגותה של השונמית? הסבר כיצד הוא מבסס זאת על המתואר בפסוק כ"א.
- (2) לדעתך, האם מידה זו באה לידי ביטוי גם בהתנהגותה של האישה מנשי בני הנביאים (פרק ד', פסוקים א'-ז')?
- בסס את דבריך על הפסוקים.
- (5 נקודות)

5. אסתר

א. (1) "הדסה היא אסתר" (פרק ב', פסוק ז').

הסבר את המשמעות של כל אחד מן השמות של אסתר, לפי פירוש שלמדת.

(2) עיין בפרק ב', פסוקים י'-ט"ז.

על פי פסוקים אלה, אסתר לא רצתה להיבחר למלכה. הבא מן הפסוקים שתי הוכחות לכך.

(8 נקודות)

ב. (1) אסתר לא רצתה ללכת אל המלך ולבקש רחמים על עמה מכמה סיבות. ציין שתיים מן הסיבות לכך.

(2) עיין בפרק ב', פסוק כ' ובפרק ד', פסוקים ט"ו-י"ז.

הסבר מהו השינוי שהתרחש באישיות של אסתר לפי פסוקים אלה.

(7 נקודות)

ג. ר' חיים שמואלביץ: "ונבין על פי זה גם מעשה אסתר שציוותה להתענות ג' ימים רצופים ולעבור על מצוות הפסח,

ומרדכי עשה ככל אשר ציוותה עליו אסתר. ולכאורה תמוה, וכי אסתר הייתה גדולה ממרדכי, ואם מן הדין היה

להתענות, היה על מרדכי לצוות ולתקן זאת.

אלא כמו שנתבאר שאסתר – רגש אחריות של כלל ישראל פָּעַם בקרבה, ועל ידו נתעלתה ונתגדלה יותר מכל

החכמים שבדורה, וכמו שאמרו 'ותלבש אסתר מלכות' – שלבשה רוח הקודש, ולכן ציוותה היא על הדבר".

(ר' חיים שמואלביץ, שיחות מוסר, תשל"א-תשל"ג, מאמר ט"ו, עמודים מ"ט-נ')

(1) לפי ר' חיים שמואלביץ, מהו מקור הסמכות של אסתר בהחלטתה לקבוע צום בימי הפסח?

(2) מהו המסר שאפשר ללמוד מאסתר, על פי דבריו של הרב שמואלביץ?

(5 נקודות)

נושא ג — "ארבעה נביאים שנתנבאו באותו הפרק" (לכל שאלה — 20 נקודות)

6. הושע, פרק ב'

עייין בפסוקים ט"ו-כ"ב.

- א. (1) על פי פסוקים ט"ו-י"ז, כתוב מי ייזום את המפגש המחודש בין ישראל לקב"ה, ותאר כיצד יתחדש הקשר.
 (2) היכן יתרחש המפגש המחודש הזה, ומדוע הוא יתרחש דווקא במקום זה? ענה על פי פירוש אחד שלמדת.
 (7 נקודות)

ב. (1) "וְאַרְשֵׁתֶיךָ לִי בְצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט וּבְרַחֲמִים" (פסוק כ"א).

- על פי פירוש שלמדת, הסבר את מערכת היחסים ההדדית בין עם ישראל לקב"ה המתוארת בפסוק זה.
 (2) בתחילת ספר הושע מתואר הניתוק של עם ישראל מן הקב"ה, אולם לאחר מכן מתואר החיבור המחודש ביניהם.
 הסבר כיצד תהליך זה בא לידי ביטוי בשמות הילדים של הושע המוזכרים בפרק א' ובשמות ילדיו המוזכרים בפרק ב'.
 (8 נקודות)

ג. בשנת 1872 תכננו מתיישבים מירושלים להקים מושבה ליד יריחו ולקרוא לה "פתח תקווה".

- עייין ביהושע פרק ז', כ"ד-כ"ו ובנבואת הושע, פרק ב', פסוק י"ז.
 הסבר מדוע לדעתך רצו המתיישבים לקרוא למושבה בשם זה. (5 נקודות)

7. עמוס, פרק ה'

א. עייין בפסוקים י"ח-כ'.

- (1) מהי תפיסת העם בנוגע ליום ה', ועל מה מתבססת תפיסה זו?
 (2) עמוס מתנגד לתפיסת העם בנוגע ליום ה'. הסבר את התנגדות הנביא עמוס.
 (8 נקודות)

ב. עייין בפסוקים כ"א-כ"ז.

- (1) מהי התפיסה המוטעית של העם בנוגע לקורבנות?
 (2) מהי נקודת הדמיון בין התפיסה המוטעית של העם בנוגע ליום ה' ובין תפיסתם המוטעית בנוגע לקורבנות?
 (7 נקודות)

ג. עייין בפסוקים כ"א-כ"ז ובירמיה, פרק ז', פסוקים כ"א-כ"ג.

- הסבר שתי נקודות דמיון בין תוכחת ירמיהו ובין תוכחת עמוס. (5 נקודות)

נושא ד – פרשנות רש"י ורמב"ן (לכל שאלה – 20 נקודות)

8. מידות טובות בפירוש רש"י

א. "הִבֵּה נִרְדָּה וְנִבְלָה שָׁם שְׁפָתָם" (בראשית, י"א, ז').

- (1) רש"י למד מפסוק זה מידה טובה של ה'. מהי מידה זו, וכיצד למד אותה רש"י מפסוק זה?
- (2) ציין פסוק נוסף שממנו למד רש"י את המידה הזאת, והסבר כיצד הוא למד אותה מפסוק זה. (8 נקודות)

ב. "וַיְהִי רִיב בֵּין רְעֵי מְקַנָּה אֲבָרָם וּבֵין רְעֵי מְקַנָּה לוֹט" (בראשית, י"ג, ז').

רש"י: "ויהי ריב – לפי שהיו רועים של לוט רשעים ומרעים בהמתם בשדות אחרים".

- (1) על פי רש"י, פרט את הרקע לריב שבין רועי אברהם לרועי לוט, וציין מהי המידה הטובה של רועי אברהם.
- (2) על פי רש"י, צטט פסוק אחר מספר בראשית שבו באה לידי ביטוי מידה זו. (7 נקודות)

ג. "וְלֹא יָכַל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק לְכָל הַנְּצַבִּים עָלָיו וַיִּקְרָא הוֹצִיאֵנוּ כָּל אִישׁ מֵעָלֵי וְלֹא עָמַד אִישׁ אִתּוֹ בְּהִתְנַדַּע יוֹסֵף אֶל אֶחָיו".

(בראשית, מ"ה, א')

רש"י: "וְלֹא יָכַל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק לְכָל הַנְּצַבִּים" – לא היה יכול לסבול שיהיו מצרים ניצבים עליו ושומעין שאחיו מתביישין בהיודעו להם".

- (1) מהי השאלה שעליה רש"י עונה בפירושו?
- (2) רש"י למד מפסוק זה מידה טובה של יוסף. מהי מידה זו, וכיצד הוא למד אותה מפסוק זה? (5 נקודות)

9. ארץ-ישראל בפירושו של רמב"ן

א. (1) רמב"ן למד עיקרון בהנהגת ה' מסיפור גירוש אדם וחוה מגן עדן ומן העונשים שנענשו דור המבול ודור הפלגה. כתוב מהו העיקרון הזה.

(2) מה לומדים מעיקרון זה על הקשר של עם ישראל לארץ-ישראל?
(8 נקודות)

ב. רמב"ן על ויקרא, י"ח, כ"ה:

"והינה השם הנכבד יתברך א-לוהי הא-לוהים בכל העולם וא-לוהי ארץ-ישראל שהיא נחלת ה'."

לדעת רמב"ן, השגחת ה' בארץ-ישראל היא ישירה, ואילו השגחתו בחוץ לארץ היא עקיפה.

(1) בעקבות ההבחנה של רמב"ן, מהו ההבדל בין החובה של עם ישראל לקיים מצוות בחוץ לארץ ובין חובתם לקיים מצוות בארץ-ישראל?

(2) על פי רמב"ן, ציין דוגמה אחת מן התנ"ך שבה המעמד המיוחד של ארץ-ישראל השפיע על אומות העולם שגרו בה.

(7 נקודות)

ג. רמב"ן על דברים, י"ח, ט"ו:

"נביא מקרבך מאחריך כמוני" – טעם "מקרבך" לרמז שאין נבואה אלא בארץ-ישראל... וכן טעם "מאחריך",

כי ה' נתן לך מעלה על כל העמים ולא ייתן רוחו רק עליכם."

(1) רמב"ן למד מפסוק זה שתי מגבלות בנוגע לנבואה. מה הן שתי המגבלות?

(2) אחת המגבלות נוגעת לעמדתו העקרונית של רמב"ן בעניין ארץ-ישראל (כפי שהיא באה לידי ביטוי בסעיף ב

של שאלה זו). הסבר קביעה זו.

(5 נקודות)

בהצלחה!